

Om vårdnadshavares inflytande över utbildningen i vissa skolformer och i fritidshemmen.

I den skollag som trädde i kraft 1 augusti 2010 och ska tillämpas på utbildningar och annan verksamhet från och med den 1 juli 2011 finns nya bestämmelser om att det vid varje förskole- och skolenhet ska det finnas ett eller flera forum för samråd med barnen, eleverna och vårdnadshavare.

I detta dokument försöker vi sammanfatta och förtydliga de viktigaste förändringarna.

Mer om den nya skollagen finns på Skolverket:

<http://www.skolverket.se/sb/d/3885>

Propositionen kan hämtas på regeringen webbplats:

<http://www.regeringen.se/sb/d/12489/a/142368>

Vårdnadshavare ska erbjudas möjlighet till inflytande över utbildningen.

Vid varje förskole- och skolenhet ska det finnas ett eller flera forum för samråd med barnen, eleverna och vårdnadshavare.

Där ska sådana frågor behandlas som är viktiga för enhetens verksamhet och som kan ha betydelse för barnen, eleverna och vårdnadshavarna.

Inom ramen för ett eller flera sådana forum ska barnen, eleverna och vårdnadshavarna informeras om förslag till beslut i sådana frågor som ska behandlas där och ges tillfälle att komma med synpunkter innan beslut fattas.

Rektorn och förskolechefen ansvarar för att det finns forum för samråd och för att informations- och samrådsskyldigheten fullgörs.

Den närmare utformningen av inflytandet ska anges i samband med den planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som skall genomföras på enhetsnivå.

Barn i förskolan, deras vårdnadshavare och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.

Rektorn och förskolechefen ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs.

Aktivt och systematiskt arbete med inflytande

Inom varje förskole- och skolenhet måste det finnas ett aktivt och systematiskt arbete med barns, elevers och vårdnadshavares inflytande. Det kan inte lämnas helt öppet för en förskola eller skola att välja om man vill arbeta med inflytandefrågor eller inte. Därför måste det finnas en lokalt beslutad planering för hur man vill arbeta med att utveckla informationen samt möjligheten för barn, elever, vårdnadshavare, personal och andra berörda att vara delaktiga och kunna påverka.

Inflytande

Barn och elever är de egentliga brukarna och ska med ökad ålder och mognad ha inflytande över både den dagliga verksamhetens uppläggning och sitt eget lärande. När det gäller de yngre barnen är vårdnadshavarna barnens ställföreträdare.

Enligt föräldrabalken har vårdnadshavarna det övergripande ansvaret för sina barns fostran och utveckling. Föräldrars inflytande grundar sig främst på att de går in i barnets ställe när barnet på grund av sin ålder inte självt kan utöva sitt inflytande i full utsträckning. Detta skäl för föräldrars inflytande minskar i styrka i takt med att barnens ålder ökar och barnen själva kan bevaka sina intressen och uttrycka sig.

Föräldrar har dessutom i sin roll som just vårdnadshavare och ansvariga för barnets fostran en annan utgångspunkt. Som ansvariga för barnets fostran är föräldrarnas möjlighet till inflytande och insyn i skolans verksamhet självklara.

En väl fungerande samverkan mellan eleverna, skolan och föräldrarna, både på individ- och gruppnivå har stor betydelse för verksamheten.

Forum för samråd

Bestämmelsen innebär att det i arbetet med inflytandefrågor alltid ska ingå ett eller flera forum för samråd där frågor som är viktiga för enhetens verksamhet och som kan ha betydelse för barnen, eleverna eller vårdnadshavarna behandlas.

Några närmare riktlinjer om vilka frågor som ska behandlas eller om det ska finnas ett eller flera forum lämnas inte. Dessa frågor måste avgöras efter de lokala förhållanden som råder efter diskussion mellan förskolechef, rektor, förskollärare, lärare, barn, elever och vårdnadshavare.

Detsamma gäller hur råden ska vara sammansatta och vilka arbetsformer som ska tillämpas. Det centrala är att rådet eller råden ges en sådan utformning att kravet på att ge barn, elever respektive vårdnadshavare möjligheter till inflytande kan uppfyllas.

Ett forum för samråd ska ha två huvuduppgifter.

Den ena är att vara en arena, där barn, elever och vårdnadshavare kan föra fram förslag och synpunkter i olika frågor. I ett sådant forum ska man självklart inte behandla ärenden som rör enskilda barn, elever, föräldrar eller personal.

Den andra huvuduppgiften är att ge information om kommande beslut i frågor som är av intresse för de grupper som är representerade i ett forum för samråd. På så vis ges dessa en möjlighet att påverka besluten i så god tid och i sådan ordning att det innebär en reell möjlighet till inflytande.

Detta innebär att skolan eller verksamheten har ansvar för att aktivt informera barnen, eleverna och vårdnadshavarna i god tid om förändringar som kommer att beröra dem och att lyssna på deras åsikter.

Detta kan betraktas som ett nytt inslag och en förstärkning av dessa gruppers inflytande i förskolan och skolan. Syftet med forumet är inte att ersätta befintliga och fungerande samverkansformer.

Ordförande och representanter

Vid varje förskole- och skolenhet bör det finnas åtminstone ett forum för inflytande. Rektor eller förskolechef, eller den som dessa utser, bör vara ordförande.

I övrigt bör forumet bestå dels av företrädare för lärare eller förskollärare och annan personal, dels av företrädare för barnen eller eleverna samt deras vårdnadshavare. I gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och de skolformer som vänder sig till vuxna omfattas dock inte vårdnadshavarna.

Regeringen föreslår ingen ytterligare reglering av hur representanter utses. Förskolan och skolan har ett demokratiuppdrag och därför bör man utgå från att varje enhet fattar demokratiska beslut om vilka som ska delta i ett forum för samråd.

Kunskap och information

Grundläggande kunskaper om verksamhetens mål, styrdokument och var olika beslut fattas är en förutsättning för att kunna utöva inflytande. Därför anges i lagen att barnen, eleverna och vårdnadshavarna bör informeras om vad som gäller i fråga om inflytande och om huvuddragen i de bestämmelser som reglerar utbildningen. Tanken är att allt inflytande börjar med information och kunskap om verksamheten.

Informationen måste omfatta en grundläggande orientering om den aktuella skolformens styrsystem och uppgifter. För att kunna vara delaktig är även utvecklingen av den kommunikativa förmågan viktig, såväl att lyssna på andra som att föra fram och motivera sina egna synpunkter.

För att inte ansvaret ska stanna vid att information ges på ett ensidigt sätt måste det finnas möjlighet för barn, elever och vårdnadshavare att aktivt delta, påverka och samråda.

Dokumentation

Varje förskole- och skolenhet ska dokumentera sitt arbete med inflytande för samtliga inflytandeparter utifrån de bestämmelser som finns om systematiskt kvalitetsarbete och med utgångspunkt från de nationella målen i läro- och kursplaner.

Det är inget som hindrar att dagens former för inflytande, t.ex. klassråd och elevråd bildar mönster för hur arbetet med inflytandet organiseras.

Det är naturligt att gemensamma frågor tas upp i den grupp eller klass eller i det sammanhang där barnen och eleverna respektive frågan hör hemma.

Källa:

Regeringens proposition 2009/10:165

Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/14/23/68/25bd4959.pdf>